

ANA TEMA¹

14. Madde

Toplumsal cinsiyet eşitliği

(Son güncelleme: 19/03/2021)

Giriş

Günümüzde toplumsal cinsiyet eşitliği alanında ilerleme kaydedilmesi, Avrupa Konseyi'ne Üye Devletlerin ana hedeflerinden biridir (*Konstantin Markin /Rusya* [BD], 2012, § 127 ve *Jurčić /Hrvatistan*, 2021, § 65). Toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin esası, Sözleşme'nin cinsiyete dayalı ayrımcılığın yasaklandığı 14. Maddesine dayanır.

Kısaca devletin (koruma amaçlı) yükümlülükleri

Ayrımcılık oluşturan farklı muamele:

- Genel olarak, cinsiyete dayalı farklı bir muamelenin Sözleşme ile bağdaşır kabul edilebilmesi için çok önemli nedenler öne sürülmek zorundadır (*Abdulaziz, Cabales ve Balkandali /Birleşik Krallık*, 1985, § 78; *Burghartz /İsviçre*, 1994, § 27; *Schuler-Zraggen /İsviçre*, 1993, § 67; *Konstantin Markin /Rusya* [BD], 2012, § 127; *J.D. ve A. / Birleşik Krallık*, 2019, § 89; *Napotnik /Romanya*, 2020, § 75; *Jurčić /Hrvatistan*, 2021, § 65).
- Gebeliğe dayalı farklı muamele, bir gerekçeye dayanmıyor ise, cinsiyete dayalı doğrudan ayrımcılık anlamına gelecektir (*Napotnik /Romanya*, 2020, § 77; *Jurčić /Hrvatistan*, 2021, § 69).
- Mahkeme, "açıkça makul dayanaktan yoksunluk" testini, sadece 1 No.lu Protokol'ün 1. Maddesi ile bağlantılı olarak 14. Madde bağlamında, iddia edilen farklı muamelenin tarihi bir eşitsizliği düzeltmek amacıyla tasarlanan geçici bir tedbir sonucunda ortaya çıktığı koşullarda uyguladı (*Stec ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], 2006, §§ 61-66; *Runkee ve White /Birleşik Krallık*, 2007, §§ 40-41; ve *British Gurkha Welfare Society ve Diğerleri /Birleşik Krallık*, 2016, § 81).
- Bir ülkede geleneklere, genel varsayımlara, hâkim toplumsal tavırlara ya da maddi çıkarlara yapılan atıflar, cinsiyete dayalı farklı muamele için yetersiz gerekçedir (*Konstantin Markin /Rusya* [BD], 2012, § 127; *Ünal Tekeli /Türkiye*, 2004, § 63; *Jurčić /Hrvatistan*, 2021, §§ 73 ve 84).

Pozitif eylem:

- Kimi koşullarda, eşitsizliği farklı muamele yaparak düzeltme teşebbüsünde başarısız olunması başlı başına 14. Maddenin ihlaline yol açabilir (*Stec ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], 2006, § 51).
- Sonuç olarak, erkekler ve kadınlar arasında farklı muamele, iki toplumsal cinsiyet arasındaki olgusal eşitsizlikleri düzeltmeyi amaçlayan pozitif bir tedbir biçimi ise kabul edilebilir

¹ Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme'yi bağlamaz.

niteliktedir (*Stec ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], 2006, § 61; *Andrle /Çek Cumhuriyeti*, 2011, § 60).

- Kadınların toplumdaki dezavantajlı konumunu düzeltmeyi amaçlayan tedbirler, toplumsal ve ekonomik değişimler kadınlara özel muamele edilmesi ihtiyacını ortadan kaldırırsa dek, makul ve nesnel biçimde bu temele dayanarak gerekçelendirilmeye devam edebilir (*Stec ve Diğerleri / Birleşik Krallık* [BD], 2006, § 66; *Andrle /Çek Cumhuriyeti*, 2011, § 60).

Aile içi şiddet vakalarında pozitif yükümlülükler:

- Aile içi şiddet, kadınlara karşı bir ayrımcılık biçimi olan toplumsal cinsiyet-temelli bir şiddet biçimidir (*Opuz /Türkiye*, 2009, §§ 184-191; *Halime Kılıç /Türkiye*, 2016, § 113; *M.G. /Türkiye*, 2016, § 115).
- Devletin, kasıtsız da olsa, kadınları aile içi şiddete karşı korumaması, kadınların kanun önünde eşit korunma hakkını ihlal edebilir (*Talpis /İtalya*, 2017, § 141; *Opuz /Türkiye*, 2009, § 191; *Eremia /Moldova Cumhuriyeti*, 2013, § 85; *T.M. ve C.M. /Moldova Cumhuriyeti*, 2014, § 57).
- Aile içi şiddet ile mücadele mevzuatının kabul edilmemesi, Mahkeme'yi, Sözleşme'nin 14. Maddesinin ihlal edildiği tespitine yöneltti (*Volodina /Rusya*, 2019 ve *aile içi şiddet* ana teması).

Önemli örnekler

Ayrımcılık oluşturan farklı muamele:

- *Stec ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], 2006 ve *Andrle /Çek Cumhuriyeti*, 2011: erkekler ve kadınlar arasında emekli maaşları bakımından farklı muamele;
- *Konstantin Markin /Rusya* [BD], 2012: erkek ve kadın askeri personel arasında ebeveyn izni bakımından farklı muamele;
- *Khamtokhu ve Aksenchik /Rusya* [BD], 2017: kadın suçluların müebbet hapisinden muaf tutulması;
- *Abdulaziz, Cabales ve Balkandali /Birleşik Krallık*, 1985: ev sahibi ülkede daimi ikamet eden erkeklerle kadınlar arasında aile birleşimi bakımından farklı muamele yapılması;
- *Willis /Birleşik Krallık*, 2002: dul erkeklere dul maaşı verilmemesi;
- *Ünal Tekeli /Türkiye*, 2004: evli bir kadının resmî belgelerde sadece kıskık soyadını kullanamaması;
- *Zarb Adami /Malta*, 2006: jüride görev alması istenen kadınların oranının erkeklere kıyasla çok düşük olması;
- *García Mateos /İspanya*, 2013: çalışan bir anneye (oğluna bakabilmesi için çalışma saatlerinde indirimle gidilmesi hakkına binaen) toplumsal cinsiyet ayrımcılığı uygulandığını kaydeden bir hükmün yerine getirilmemesi;
- *Emel Boyraz /Türkiye*, 2014: bir kadının güvenlik görevlisi işinden çıkartılması;
- *Di Trizio /İsviçre*, 2016: maluliyet tazminatı hesaplanırken kadınlara yönelik ayrımcı yöntem kullanılması;
- *Carvalho Pinto de Sousa Morais /Portekiz*, 2017: yerel mahkemenin davacının hem cinsiyeti hem de yaşını gerekçe göstererek hak edilen tazminatta indirimle gitmesi;
- *Alexandru Enache /Romanya*, 2017: küçük çocukların babalarına değil, annelerine verilen hapis cezasının ertelenmesi;

- *Jurčić /Hrvatistan*, 2021: yeni bir işe girmeden hemen önce tüp bebek tedavisi görmüş bir gebe kadına işle ilgili bir yardımdan yararlanma hakkının tanınmaması.

Sözleşme'nin diğer Maddeleri kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği

Mahkeme davayı 14. Madde kapsamında incelemeyi gerekli bulsun ya da bulmasın, toplumsal cinsiyete ilişkin sorunlar, Sözleşme'nin birçok maddi hükmü kapsamında gündeme gelebilir.

2. Madde:

- *Halime Kılıç /Türkiye*, 2016; *Tërshana /Arnavutluk*, 2020: aile içi şiddet davaları.

3. Madde:

- *P. ve S. /Polonya*, 2012: kürtaj;
- *N. /İsveç*, 2010: sınır dışı edilme durumunda kötü muamele görme riski;
- *V.C. /Slovakya*, 2011: zorla kısırlaştırma;
- *E.B. /Romanya*, 2019; *B.V. /Belçika*, 2017: tecavüz ve cinsel taciz;
- *Buturugă /Romanya*, 2020: aile içi şiddet bağlamında siber zorbalık.

4. Madde:

- *C.N. ve V. /Fransa*, 2012; *Rantsev /Kıbrıs ve Rusya*, 2010: ev içi hizmete ve seks ticaretine zorlama;
- *S.M. /Hrvatistan* [BD], 2020: fuhuşa zorlama.

8. Madde:

- *A, B ve C /İrlanda* [BD], 2010; *P. ve S. /Polonya*, 2012: kürtaj;
- *V.C. /Slovakya*, 2011: zorla kısırlaştırma;
- *Dubská ve Krejzová /Çek Cumhuriyeti* [BD], 2016: ev doğumları.

9. Madde:

- *S.A.S. /Fransa* [BD], 2014: dini kıyafetler.

Diğer referanslar

Diğer ana temalar:

- [Aile içi şiddet \(2. Madde\)](#)

Basın bildirimleri:

- Toplumsal Cinsiyet Eşitliği [İNG](#) / [FRA](#)
- Kadına Karşı Şiddet [İNG](#) / [FRA](#)
- Aile içi Şiddet [İNG](#) / [FRA](#)

Diğer:

- Avrupa Konseyi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Birimi [İNG](#) / [FRA](#)
- Avrupa Ayrımcılık Yasağı Hukuku El Kitabı, 2018 baskısı, Mahkeme ve Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (FRA) tarafından basıldı [İNG](#) / [FRA](#)

- Avrupa Sosyal Haklar Komitesi (kadınlar için eşit ücret) [İNG](#) / [FRA](#)

ÖNEMLİ İÇTİHAT REFERANSLARI

Önde gelen davalar:

- *Abdulaziz, Cabales ve Balkandali /Birleşik Krallık*, 28 Mayıs 1985, Seri A no. 94 (8. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *Willis /Birleşik Krallık*, no. 36042/97, AİHM 2002-IV (dul maaşına ilişkin olarak 1 No.lu Protokol'ün 1. Maddesi ile bağlantılı 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *Ünal Tekeli /Türkiye*, no. 29865/96, AİHM 2004-X (özetler) (8. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *Stec ve Diğerleri /Birleşik Krallık* [BD], no. 65731/01 ve 65900/01, AİHM 2006-VI (1 No.lu Protokol'ün 1. Maddesi ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmemiştir);
- *Zarb Adami /Malta*, no. 17209/02, AİHM 2006-VIII (4. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *Stoica /Romanya*, no. 42722/02, 4 Mart 2008 (3. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *Opuz /Türkiye*, no. 33401/02, AİHM 2009 (2. Madde ile bağlantılı olarak 2, 3 ve 14. Maddeler ve 3. Madde ile bağlantılı 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *Konstantin Markin /Rusya* [BD], no. 30078/06, AİHM 2012 (özetler) (8. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *Khamtokhu ve Aksenchik /Rusya* [BD], no. 60367/08 ve 961/11, 24 Ocak 2017 (5. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *Carvalho Pinto de Sousa Morais /Portekiz*, no.17484/15, 25 Temmuz 2017 (8. Madde ile bağlantılı olarak 4. Madde ihlal edilmiştir);
- *Jurčić /Hırvatistan*, no. 54711/15, 4 Şubat 2021 (1 No.lu Protokol'ün 1. Maddesi ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir).

14. Madde kapsamında diğer davalar:

- *Schuler-Zraggen /İsviçre*, 24 Haziran 1993, Seri A no. 263 (6. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *Burghartz /İsviçre*, 22 Şubat 1994, Seri A no. 280-B (8. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *Runkee ve White /Birleşik Krallık*, no. 42949/98 ve 53134/99, 10 Mayıs 2007 (Dul Maaşı almaya hak kazanılmamasıyla ilgili 1 No.lu Protokol'ün 1. Maddesi ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmemiştir; Ölüm Parası almaya hak kazanılmamasıyla ilgili 1 No.lu Protokol'ün 1. Maddesi ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *Andrle /Çek Cumhuriyeti*, no. 6268/08, 17 Şubat 2011 (1 No.lu Protokol'ün 1. Maddesi ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmemiştir);
- *García Mateos /İspanya*, no. 38285/09, 19 Şubat 2013 (14. Madde ile bağlantılı olarak 6 § 1. Madde ihlal edilmiştir);
- *Eremia /Moldova Cumhuriyeti*, no. 3564/11, 28 Mayıs 2013 (3. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *T.M. ve C.M. /Moldova Cumhuriyeti*, no. 26608/11, 28 Ocak 2014 (3. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);

- *Emel Boyraz /Türkiye*, no. 61960/08, 2 Aralık 2014 (8. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *Di Trizio /İsviçre*, no. 7186/09, 2 Şubat 2016 (8. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *M.G. /Türkiye*, no. 646/10, 22 Mart 2016 (3. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *Halime Kılıç /Türkiye* , no. 63034/11, 28 Haziran 2016 (2. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *British Gurkha Welfare Society ve Diğerleri /Birleşik Krallık*, no. 44818/11, 15 Eylül 2016 (1 No.lu Protokol'ün. 1. Maddesi ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmemiştir);
- *Talpis /İtalya*, no. 41237/14, 2 Mart 2017 (2. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *Alexandru Enache /Romanya*, no. 16986/12, 3 Ekim 2017 (8. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmemiştir);
- *Volodina /Rusya*, no. 41261/17, 9 Temmuz 2019 (3. Madde ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *J.D. ve A. /Birleşik Krallık*, no. 32949/17 ve 34614/17, 24 Ekim 2019 (birinci başvurana ilişkin 1 No.lu Protokol'ün 1. Maddesi ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmemiştir; ikinci başvurana ilişkin 1 No.lu Protokol'ün 1. Maddesi ile bağlantılı olarak 14. Madde ihlal edilmiştir);
- *Napotnik /Romanya*, no. 33139/13, 20 Ekim 2020 (12 No.lu Protokol'ün 1. Maddesi ihlal edilmemiştir).